

ครบรอบ ๑๐๐ ปี สยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑: ย้อนรอยการเลือกข้างเพื่อความอยู่รอด

เผด็จ ขำเลิศสกุล

นักวิจัยประวัติศาสตร์ หอจดหมายเหตุแห่งชาติอังกฤษ

๒๒ กรกฎาคม ๑๙๑๗ หรือเมื่อหนึ่งศตวรรษที่แล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงประกาศสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจกลางซึ่งนำโดยเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี หลังจากคงท่าที 'เป็นกลางอย่างเคร่งครัด' มาเกือบ ๓ ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ เริ่มต้น การเลือกข้างของสยามในท้ายที่สุด เป็นความจำเป็นทางการเมือง

นี่เป็นก้าวสำคัญในการฟื้นฟูอำนาจอิทธิพลและเสรีภาพในการค้าและการพาณิชย์กับชาติตะวันตก อย่างอังกฤษและฝรั่งเศส เปิดทางสู่การยกเลิกสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สนธิสัญญา เบาว์ริง ที่มีเรื่องมาตั้งแต่กลางศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งทำให้ชาติตะวันตกทำการค้าได้โดยเสรี มีเขตอาณาพิเศษ และนำเข้าเพียงร้อยละ ๓ รวมไปถึงการตั้งสถานกงสุลอังกฤษในสยามและให้มีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

หลังสงครามสิ้นสุด สยามได้ก้าวสู่การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก เป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติเมื่อปี ๑๙๑๙ และประสบความสำเร็จในการยุติสนธิสัญญาที่มีต่อเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ตามมาด้วยสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกาในปี ๑๙๒๐ และกับอังกฤษในปี ๑๙๒๔ และฝรั่งเศสในปี ๑๙๒๕

'ไม่มีความรักให้กับเยอรมนี'

ในช่วงแรกของสงคราม ความคิดเห็นทั่วไปของกลุ่มชนชั้นนำของสยามดูโอนเอนไปทางฝ่ายสัมพันธมิตร ดังจะเห็นได้จากรายงานของราชทูตอังกฤษประจำสยาม เซอร์ เฮอเบิร์ต เดอร์ริง ผู้กล่าวว่า "ท่าน[พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว] ไม่มีความรักให้กับเยอรมนี"

อย่างไรก็ตาม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงมีความเห็นว่า สยามยังอยู่ห่างไกลจากสงครามและนโยบายที่เหมาะสมคือการรักษา 'ความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด' ซึ่งจะเห็นได้จากการประกาศเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ปี ๑๙๑๔ ห้ามมิให้มีการสื่อสารบนเรือเดินสมุทรของประเทศคู่สงครามในน่านน้ำสยาม เพื่อป้องกันการละเมิดความเป็นกลางของสยาม รวมถึงการออกกฎหมายการศึกษาเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ปี ๑๙๑๔ เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากภายนอก และรักษาความมั่นคงภายใน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่า ถ้าเยอรมนีชนะสงครามและประสบความสำเร็จในการขยายอิทธิพล สยามจะตกอยู่ในฐานะที่ลำบากเนื่องจากทางรถไฟสายเหนือของสยามซึ่งกำลังก่อสร้างยังตกอยู่ในอิทธิพลของนายช่างวิศวกรและผู้ควบคุมชาวเยอรมัน และธนาคารของรัฐบาลสยามที่เพิ่งก่อตั้งก็ตกอยู่ภายใต้การบริหารของชาวเยอรมันเช่นกัน

สิ่งที่ทำให้สยามเริ่มไม่ไว้นื้อเชื่อใจเยอรมนีและเริ่มพยายามหาเหตุผลเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรคือ ข้อมูลจากรายงานลับของ เซอร์ เฮอร์เบิร์ต เดอร์ริง ราชทูตอังกฤษ ที่ส่งกลับไปให้ เซอร์ เอ็ดเวิร์ด เกรย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ เมื่อประมาณกลางปี ๑๙๑๕

รายงานนี้อ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ชาวอินเดียประจำกองตำรวจสิงคโปร์ซึ่งเข้ามาสืบข่าวในกรุงเทพ เมื่อต้นปี ๑๙๑๕ ซึ่งระบุว่า เจ้าหน้าที่ของสถานทูตเยอรมนีในกรุงเทพฯ เป็นผู้ปลุกปั่นชาวซิกข์ และชาวอินเดีย ที่เดินทางจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาในสยามให้กระด้างกระเดื่องต่อจักรวรรดิอังกฤษ ซึ่งมีส่วนช่วยทำให้เกิดการกบฏของทหารอินเดียในสิงคโปร์ในเดือนกุมภาพันธ์

ในเดือนสิงหาคมของปีเดียวกัน มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ในสถานกงสุลเยอรมนีก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการปลุกปั่นชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในสยามเพื่อที่จะทำการตีอาวูธและบุกเข้าไปในพม่า

ด้วยความที่อังกฤษเป็นคู่สงครามพอดี เยอรมนีจึงให้การสนับสนุนกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านจักรวรรดิอังกฤษนี้ซึ่งมีเครือข่ายอยู่ทั่วภูมิภาคเอเชีย

แต่ถึงกระนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังไม่เห็นโอกาสหรือเหตุผลสมควรที่จะประกาศสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจกลาง เนื่องจากยังไม่มีชาวสยามถูกสังหาร ไม่มีเรือสยามที่ถูกโจมตี หรือลูกเรือชาวสยามที่ถูกจับเป็นนักโทษแต่อย่างใด

มีหลักฐานว่า ฝรั่งเศสต้องการจะขอสัมปทานทำทางเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพฯ กับอินโดจีนของฝรั่งเศส และนี่น่าจะเป็นสาเหตุของฝรั่งเศสในการจะดึงสยามเข้าร่วม โดยฝรั่งเศสก็คงเล็งเห็นอยู่แล้วว่าสยามเองก็ต้องการเข้าร่วมสงครามเพราะนี่จะทำให้สยามมีสิทธิ์และเสียงที่ในการต่อรองมากขึ้นหลังสงครามสิ้นสุดลง

อีกเหตุผลหนึ่งของการเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรคือรัฐบาลสยามมีความกังวลต่อรัฐบาลญี่ปุ่นที่เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออก หลักฐานจากจดหมายเหตุแห่งชาติอังกฤษชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลญี่ปุ่นมีแผนการที่จะให้มีการอภิเษกสมรสระหว่างรัชกาลที่ ๖ กับหนึ่งในพระราชธิดาของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น และมีการจับตัวผู้ต้องสงสัยว่าจะจะเป็นสายลับของญี่ปุ่นในป่าทางภาคใต้ของสยาม

ด้าน เซอร์ เฮอร์เบิร์ต เดอร์ริง ไม่ค่อยเห็นด้วยกับการเข้าร่วมสงครามเพราะอาจเป็นเหตุให้สยามมีข้ออ้างขอแก้ไขสนธิสัญญา ดังจะเห็นได้จากโทรเลขจากกระทรวงต่างประเทศอังกฤษที่มีไปถึง เซอร์ จอร์จ บูแคนัน เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำเปโตรกราด หรือนครเซนต์ปีเตอส์เบิร์กในปัจจุบัน ว่า "แรงกดดันจากฝ่ายสัมพันธมิตรอาจจะได้รับการตอบสนองที่ไม่พึงประสงค์จากสยามในการที่จะใช้เป็นข้อต่อรองในการแก้ไขเรื่องภาษีศุลกากรและสิทธิพิเศษเหนือดินแดน"

'สยามส่งกองทัพในสงครามโลกครั้งที่ ๑'

ท่าทีรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดของสยามเปลี่ยนไปหลัง เคนต์ โยฮานน์ ฟอน แบนชตอร์ฟ เอกอัครราชทูตเยอรมนีประจำสหรัฐอเมริกาได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะทำสงครามทางเรือดำน้ำแบบไม่มีข้อจำกัด (unrestricted submarine warfare) ซึ่งคือการโจมตีเรือโดยไม่บอกกล่าวก่อนตามธรรมเนียมการสู้รบทางเรือ และเมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ปี ๑๙๑๗

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคาดการณ์ว่า เยอรมนีจะแพ้สงครามและพระองค์ก็ตระหนักถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตร จากบันทึกลับเรื่องความคิดที่จะให้กรุงสยามเข้าร่วมในสงคราม พระองค์ทรงแจ้งต่อคณะที่ปรึกษาส่วนพระองค์เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ปี ๑๙๑๗ ว่า สยามมีโอกาสเสี่ยงต่อการสูญเสียมากกว่าหากยังดำรงความเป็นกลาง มีความเป็นไปได้ที่เยอรมนีจะแพ้สงคราม และถ้าอังกฤษและฝรั่งเศสตัดสินใจเข้ายึดทรัพย์สินและสิทธิพิเศษของเยอรมนีในสยาม สยามก็จะไม่สามารถทำอะไรได้

แต่หากเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตร สนธิสัญญาใด ๆ ที่สยามทำกับเยอรมนีก็จะถูกยกเลิกไปโดยปริยาย และฝ่ายสัมพันธมิตรอาจยินยอมให้มีการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกันซึ่งมีผลผูกมัดสยามตั้งแต่กลางศตวรรษที่ ๑๙

สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบกและเป็นนายทหารกิตติมศักดิ์ของกองทหารม้าฮุสซาร์ของรัสเซีย และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีส เห็นว่าสยามควรจะเข้าร่วมสงคราม

สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถทรงกล่าวว่า จะเป็นประโยชน์ต่อสยามอย่างมากถ้าส่งกองทหารไปยังทวีปยุโรปเพื่อแสดงให้เห็นถึงความจริงใจและตั้งใจที่จะเป็นพันธมิตรที่แท้จริง และจะช่วยเพิ่มโอกาสในการปรับแก้สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ทำได้

๑ มิถุนายน ๑๙๑๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายกับคณะที่ปรึกษาส่วนพระองค์ว่า การจะรอให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ามาเชิญเพื่อให้เข้าร่วมสงครามคงจะเป็นไปได้ยาก จากนั้นพระองค์ได้กล่าวว่า ถึงเวลาแล้วที่สยามจะดำเนินนโยบายของตนเอง และในตอนเช้าของวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๑๙๑๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ปี ๑๙๑๗ สยามได้ออกประกาศรับอาสาสมัครเข้าประจำการในกองทหารอาสาสมัครที่จะไปช่วยรบประมาณ ๑,๒๕๐ คน ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยขนส่งยานยนต์ บุคลากรทางการแพทย์ และนักบิน โดยก่อนหน้าที่จะส่งทหารอาสาไปแนวรบด้านตะวันตก(Western Front) ซึ่งเป็นบริเวณการสู้รบหลักของสงครามโลกครั้งที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงส่งคณะทูตทหารซึ่งนำโดย นายพลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ (ผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ผู้บัญชาการกองพลที่ ๔ ไปประสานงานกับฝ่ายสัมพันธมิตรในยุโรปไปก่อนแล้ว

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ปี ๑๙๑๗ เรือเอ็มไพร์ซึ่งได้บรรทุกกองทหารอาสาได้เทียบท่าที่ท่าเรือมาร์กเซย ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของฝรั่งเศส หลังจากได้รับการต้อนรับจากผู้บัญชาการทหารภาคที่ ๑๕ ประจำมาร์กเซย กองบินของกองทหารอาสาสยามเดินทางไปฝึกที่โรงเรียนการบินที่เมืองอิสทร์ ในเดือนสิงหาคม ปี ๑๙๑๗ นักบินสยามที่ผ่านการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานก็ถูกส่งไปยังโรงเรียนฝึกอบรมเฉพาะทางอีกหลายแห่ง แต่สงครามโลกครั้งที่หนึ่งก็ยุติลงเสียก่อน

แม้ว่ากองบินของสยามจะไม่ได้ผ่านการต่อสู้ในสงครามแต่กองบินนี้ก็ได้กลายเป็นแกนหลักในการก่อตั้งกองทัพอากาศไทยในเวลาต่อมา

สำหรับกองทหารบกกรดยนต์ได้ถูกส่งไปโรงเรียนฝึกอบรมที่เมืองลียง และเมืองดัวร์ดอง เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ปี ๑๙๑๘ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ของปีเดียวกัน กองทหารบกกรดยนต์ได้ถูกส่งไปที่เขตวิลมัวแย็น ซึ่งตั้งอยู่ประมาณ ๕๐ กิโลเมตรจากแนวหน้าสู้รบ เพื่อฝึกอบรมยุทธวิธีทหารเพิ่มเติม

ในระหว่างวันที่ ๑๗ ตุลาคม ถึง ๕ พฤศจิกายน ปี ๑๙๑๘ กองทหารบกกรดยนต์ประสบความสำเร็จในการขนส่งทหารจำนวน ๓,๖๐๐ นาย รวมทั้งเสบียงอาหารและยุทธภัณฑ์จำนวนมากถึง ๓ พันตันไปที่แนวหน้าสู้รบ จากนั้น กองทหารบกกรดยนต์ได้ย้ายที่ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองแวร์เดิง ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤศจิกายน จนถึงวันสงบศึกวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ปี ๑๙๑๘

เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ทางกองบัญชาการขนส่งทางบกกองทัพฝรั่งเศส ได้นำเหรียญเกียรติยศฝรั่งเศส คัว เดอ แกร์ (Croix de Guerre) มามอบให้นายทหารสยามในกองทหารบกกรดยนต์ และต่อมาในวันที่ ๑๒ ธันวาคม ปี ๑๙๑๘ กองทหารบกกรดยนต์ได้เดินทางพร้อมกับกองทัพสัมพันธมิตรเพื่อเข้ายึดครองเมืองนอยชัตต์ ในเยอรมนี

.....

ที่มา : <https://www.bbc.com/thai/thailand-40670894>

ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒

ดร.โดม ไกรปกรณ์

ประเทศไทยได้เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๑ โดยรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตกลงยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทางเดินทัพไปประเทศมาเลเซียและพม่า ต่อมารัฐบาลไทยได้ลงนามใน “กติกาสัญญาทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่น” และ “กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศ” อันนำไปสู่การที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๒

หลังจากประกาศเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนแปลงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีโดยถอด นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีนโยบายคัดค้านการเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แล้วแต่งตั้งให้นายปรีดี พนมยงค์ เป็นหนึ่งในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากจุดนี้เองในเวลาต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ได้ก่อตั้งกลุ่มเสรีไทยในประเทศขึ้นเพื่อต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นและรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขณะเดียวกันได้มีกลุ่มข้าราชการและชนชั้นนำของไทยที่อยู่ในต่างประเทศและไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลไทย ประกาศเข้าร่วมสงครามโลกโดยอยู่ฝ่ายญี่ปุ่น ดังนั้นหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จึงได้ก่อตั้งกลุ่มเสรีไทยขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา และหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ได้ก่อตั้งกลุ่มเสรีไทยขึ้นในประเทศอังกฤษ ทั้งกลุ่มเสรีไทยในสหรัฐอเมริกาและในอังกฤษได้มีนักเรียนไทยเข้าร่วมด้วยเพื่อดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย

นอกจากกระแสต่อต้านจากขบวนการเสรีไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังต้องเผชิญกับสถานการณ์การเมืองภายในประเทศที่กลุ่มผู้ใกล้ชิดของนายปรีดี พนมยงค์ ได้ร่วมมือกับกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหัวก้าวหน้า เช่น นายเตียง ศิริขันธ์ นายถวิล อุดล นายจำลอง ดาวเรือง ฯลฯ เคลื่อนไหวต่อต้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม อีกทั้งนายปรีดี พนมยงค์ ยังสร้างเครือข่ายสนับสนุนจากกองทัพเรือ ฝ่ายตำรวจ และบางส่วนของกองทัพบก จนสามารถคัดค้านร่างพระราชบัญญัติโอนมัติพระราชกำหนดจัดตั้งเมืองเพชรบูรณ์เป็นเมืองหลวง ที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เสนอเพื่อพิจารณาในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อรัฐบาลฝ่ายแพ้ในการลงมติร่างพระราชบัญญัติโอนมัติพระราชกำหนดฉบับนี้ ตามด้วยการฝ่ายแพ้ในการลงมติพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโอนมัติพระราชกำหนดพุทธภูมิณฑล ที่รัฐบาลเสนอขอตั้งเขตมณฑลทางพุทธศาสนา ดังนั้นในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ (พ.ศ. ๒๔๘๗) จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอชื่อ นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี แล้วได้รับการสนับสนุนจากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร นายควง อภัยวงศ์ จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้น รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ได้ออกคำสั่งปลด จอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและ

ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ทำให้การดำเนินงานต่อต้านญี่ปุ่นของกลุ่มเสรีไทยดำเนินไปได้อย่างราบรื่นจนกระทั่ง ญี่ปุ่นแพ้สงคราม

น่าสนใจที่ว่าเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ประเทศไทยซึ่งประกาศเข้าร่วมกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แต่ฝ่ายผู้นำไทยมีความพยายามที่จะทำให้ประเทศพ้นจากสถานะฝ่ายแพ้สงคราม เช่นเดียวกับญี่ปุ่น ดังที่นายปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวว่าเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้สงคราม ตน (นายปรีดี) ในฐานะหนึ่งในผู้สำเร็จราชการแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ใช้วิธีประกาศพระบรมราชโองการในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ถือเป็นโมฆะ โดยความพยายามของฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ที่จะทำให้การประกาศสงครามในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นโมฆะ ได้ดำเนินมาตั้งแต่ช่วงที่นายปรีดีและกลุ่มเสรีไทยเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และกองทัพญี่ปุ่น โดยนายปรีดีได้มอบหมายให้นายจำกัฏ พลางกูร เป็นผู้แทนของคณะเสรีไทยเดินทางไปติดต่อกับสัมพันธมิตร เพื่อแจ้งให้สัมพันธมิตรทราบว่ามิมีคณะเสรีไทยภายในประเทศ และให้สัมพันธมิตรรับรองและช่วยเหลือคณะเสรีไทย

มหาอำนาจฝ่ายสัมพันธมิตรมีท่าทีที่แตกต่างกันต่อความพยายามของไทยในการทำให้การเข้าร่วมสงครามโลกกับฝ่ายอักษะของรัฐบาลสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นโมฆะ โดยอังกฤษกดดันให้ไทยชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความสูญเสียทรัพย์สินของอังกฤษทั้งหมด การได้สิทธิพิเศษในการจัดตั้งฐานทัพของกองกำลังอังกฤษในประเทศไทยอย่างไม่มีกำหนดและได้ข้าวพรีจากไทยจำนวน ๑.๕ ล้านตัน ส่วนฝรั่งเศสนั้นประเทศไทยต้องคืนดินแดนไซยะบุรีและจำปาสักในลาว ดินแดนเสียมราฐและพระตะบอง ที่ญี่ปุ่นคืนกลับมาให้ไทยกลับคืนไปให้ฝรั่งเศสอีกครั้งเพื่อแลกกับคำมั่นสัญญาของฝรั่งเศสที่จะไม่ลงคะแนนยับยั้งการขอเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติของไทย ขณะที่สหรัฐอเมริกาไม่ให้ความสำคัญกับการที่ไทยเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเห็นว่า การประกาศสงครามของไทยมีลักษณะหลายอย่างที่ไม่ถูกต้องคือ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทุกคนไม่ได้ลงนามในคำประกาศสงคราม เพราะนายปรีดี พนมยงค์ ไม่ได้ลงนาม เนื่องจากไม่ได้อยู่ปฏิบัติราชการ อีกทั้งสหรัฐอเมริกาช่วยกดดันอังกฤษทำให้ข้อเรียกร้องของอังกฤษเหลือเพียงให้รัฐบาลไทยขายข้าวให้อังกฤษ

ที่มา : http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สงครามโลกครั้งที่_2

สงครามเย็น

จุฬารักษ์กุล

ระเบียบระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่รู้จักกันว่าสงครามเย็นถูกก่อตัวขึ้นจากพัฒนาการสำคัญ คือ การแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การทำสงคราม ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ข้ามชาติ การปฏิรูปและการปฏิสังขรณ์ของระบบทุนนิยมโลก และกระบวนการปลดปล่อยแห่งชาติ การต่อสู้แข่งขันระหว่างสหรัฐและโซเวียตในเรื่องเหล่านี้ได้แบ่งโลกออกเป็น ๒ ขั้วการเมืองและการทหาร และแทบไม่มีประเทศใดที่หลุดรอดจากอิทธิพลของสงครามเย็น

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับผลกระทบอย่างลึกซึ้งจากสงครามเย็น โดยเฉพาะเมื่อสหรัฐมุ่งมั่นจะสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ในเอเชียภายหลังจากชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในจีนเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๙ และสงครามเกาหลี ที่ปะทุขึ้นในมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๕๐ สหรัฐเห็นว่าจีนซึ่งเป็นพันธมิตรโซเวียตจะเป็นผู้นำการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียและดินแดนที่ตกอยู่ในภัยคุกคามนี้คืออินโดจีนซึ่งมีการต่อสู้เพื่อเอกราชจากฝรั่งเศส ในทัศนะผู้นำอเมริกัน หากอินโดจีนตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ประเทศอื่นก็จะล้มตามกันไปทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนถึงตะวันออกกลางในที่สุด แนวคิดแบบ “ทฤษฎีโดมิโน” ทำให้สหรัฐเข้ามาสกัดกั้นการขยายตัวของฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะหลังจากที่ฝรั่งเศสถอนตัวออกจาก อินโดจีนในปี ค.ศ. ๑๙๕๔

ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่สำคัญและแข่งขันยิ่งของสหรัฐในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค ในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ไทยได้เข้าร่วมกับสหรัฐในสงครามเกาหลี ต่อมาได้ทำข้อผูกพันทั้งพหุภาคีและทวิภาคีกับสหรัฐคือสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ค.ศ. ๑๙๕๔) และข้อตกลงร่วมฉันท - รัสค์ (๑๙๖๒) ยิ่งกว่านั้นไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมรบกับสหรัฐในสงครามเวียดนาม รวมทั้งให้สหรัฐมาตั้งฐานทัพและมีกำลังทหารในประเทศไทยซึ่งเคยมีจำนวนทหารสูงถึง ๕๐,๐๐๐ คน และเครื่องบินกว่า ๖๐๐ เครื่องในฐานทัพ ๗ แห่งในไทย นอกจากนี้ สหรัฐยังให้ความช่วยเหลือแก่ไทยซึ่งครอบคลุมในแทบทุกด้านตั้งแต่การพัฒนา กองทัพ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการปราบปรามการก่อการร้ายภายใน ความช่วยเหลือเน้นในด้านความมั่นคง เห็นได้ว่าตลอดทศวรรษ ๑๙๖๐ ความช่วยเหลือของสหรัฐสูงเกินกว่า ๕๐% ของงบประมาณการป้องกันประเทศของไทย อีกทั้งกองทัพไทยยังพัฒนาโครงสร้างตามความช่วยเหลือที่ให้แก่ ด้านการจัดองค์กร การฝึกการวางแผนและการพัฒนากองทัพ รวมทั้งการส่งทหารไปศึกษาและฝึกหัดที่สหรัฐ

พันธมิตรไทย - อเมริกันซึ่งส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อสังคมไทยถูกกำหนดจากทั้งสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและบริบทการเมืองภายในของไทย ในช่วงที่สงครามเย็นร้อนแรงในทศวรรษ ๑๙๕๐ และ ๑๙๖๐ ระบบระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศเล็กเพราะการที่โลกแบ่งเป็น ๒ ขั้วอำนาจชัดเจนนั้น ทั้งสหรัฐและโซเวียตได้ต่อสู้ดุเดือดเพื่อแสวงหาพันธมิตรเข้าค่ายตนซึ่งปรากฏชัดจากสงครามตัวแทนทั่วโลก ในบริบทเช่นนี้ ประเทศเล็กมีทางเลือกจำกัดมาก โดยเฉพาะหากตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของมหาอำนาจ เห็นได้จากว่าบางประเทศที่ต้องการดำเนินนโยบายเป็นกลางก็ไม่เป็นผล เช่น กัมพูชาใน

ทศวรรษ ๑๙๖๐ เป็นต้น ประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีความสำคัญอย่างชัดเจนต่อยุทธศาสตร์ของสหรัฐ ในภูมิภาคนี้ ดังนั้น โอกาสที่ไทยจะดำเนินนโยบายอย่างอิสระอาจเป็นไปได้ยากยิ่ง

พัฒนาการในภูมิภาคที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายไทย คือ ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศจีนเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๙ และการต่อสู้เพื่อเอกราชในเวียดนามที่นำโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ หลักฐานที่มักถูกอ้างเพื่อสนับสนุนภัยคุกคามจากจีนคือ การโจมตีรัฐบาลไทยผ่านวิทยุปักกิ่ง การแทรกซึมและเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในหมู่ชาวจีนในประเทศไทย และที่สำคัญคือจนถึงปลายทศวรรษ ๑๙๖๐ รัฐบาลไทยเชื่อว่าจีนเป็นผู้สนับสนุนหลักต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ไทย ส่วนภัยคุกคามจากเวียดนามเหนือที่ถูกระบุว่ามาจากการเข้ามาแทรกซึมเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในหมู่ชาวเวียดนามที่อาศัยในภาคอีสาน การให้สถานที่ พักพิงและฝึกอบรมแก่กองกำลังคอมมิวนิสต์ไทย และการขยายอิทธิพลเข้ามาในลาว

ในความเป็นจริง ดูเหมือนไม่เป็นที่ชัดเจนว่าจีนได้ดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อไทยอย่างไร แนนอนว่าจีนเห็นว่าไทยเป็นปฏิปักษ์เพราะร่วมมือกับสหรัฐเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค ดังที่ผู้นำจีนกล่าวชัดเจนเมื่อตั้งซีโต้ว่าไทยเป็นฐานเตรียมพร้อมให้สหรัฐทำสงครามรุกรานจีน ผู้นำจีนบางคนรวมทั้งเหมาเจ๋อตงได้ประกาศเปิดเผยว่าจีนสนับสนุนสงครามต่อต้านสหรัฐและสงครามปลดปล่อยในประเทศเกิดใหม่ทั่วโลก รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้จะมีได้กล่าวชัดเจนว่าสนับสนุนอย่างไร ส่วนการสนับสนุนของจีนต่อพรรคคอมมิวนิสต์ไทยนั้นปรากฏชัดในด้านอุดมการณ์ การให้ขวัญกำลังใจ ที่พักพิง และที่ฝึกอบรมแก่พรรค รวมทั้งด้านยุทธปัจจัย

บริบทการเมืองภายในของไทยเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการเลือกเป็นพันธมิตรอเมริกัน ในช่วงเวลาเกือบทั้งหมดตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ ประเทศไทยมีการปกครองโดยรัฐบาลเผด็จการทหาร ดังนั้น ระบบพันธมิตรนี้ก็ถูกกำหนดจากแนวคิดผู้นำทหาร รวมทั้งผลประโยชน์ทั้งของกองทัพและคนในกองทัพ

โดยทั่วไปแล้ว ทหารได้รับการศึกษาอบรมให้มีจิตสำนึกว่ามีหน้าที่ปกป้องรักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ซึ่งทำให้มีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์โดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ยิ่งกว่านั้น หน้าที่นี้ถูกนำมาอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมต่อการยึดอำนาจการเมืองของกลุ่มทหาร เห็นได้จากการใช้สื่อรัฐเผยแพร่โฆษณาอย่างกว้างขวางในระหว่างทศวรรษ ๑๙๔๐ ว่าความจำเป็นต้องยึดอำนาจการเมืองก็เพราะประเทศตกอยู่ในภัยคุกคามของ “ศัตรู” ร้ายแรงคือคอมมิวนิสต์ที่มุ่งทำลายสถาบันหลักของประเทศ การเน้นย้ำนี้ปรากฏชัดเจนในคำประกาศคณะปฏิวัติหลายฉบับตลอดช่วงการปกครองแบบอำนาจนิยมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หลังรัฐประหารปี ๒๕๐๐

แนวคิดต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ได้นำมาซึ่งนโยบายที่ต้องการให้พรมแดนไทยปลอดจากอิทธิพลคอมมิวนิสต์หรือกีดกันศัตรูให้ไกลจากพรมแดนไทยมากที่สุด ในแง่นี้ การเป็นพันธมิตรกับสหรัฐก็สอดคล้องกับทัศนคติและความต้องการของผู้นำทหารไทยเพราะตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๕ จนถึงต้นทศวรรษ ๑๙๗๐ สหรัฐให้ความช่วยเหลือไทยโดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์จากการรุกรานจากภายนอก และการล้มล้างรัฐบาลจากภายใน และการช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนโครงสร้างการเมืองที่ดำรงอยู่

ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเป็นประโยชน์ต่อกองทัพแล้ว นายทหารระดับสูงบางคนก็ใช้อิทธิพลจากตำแหน่งเข้าไปมีส่วนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับโครงการความช่วยเหลืออีกมากมาย

ทั้งนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และเป็นพันธมิตรอเมริกันส่งผลต่อสังคมไทยที่สำคัญคือ

ประการแรก ความยั่งยืนของระบอบทหาร รัฐบาลทหารได้ใช้ข้อหาผิดกฎหมายเป็นคอมมิวนิสต์ปราบปรามประชาชนอย่างกว้างขวางและรุนแรง กฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งในสมัยรัฐบาลทหาร ล้วนระบุความหมาย “การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์” อย่างกว้างขวางที่สุด และบ่อยครั้งข้อหานี้ถูกใช้เพื่อกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองด้วย ยิ่งในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จตามมาตรา ๑๗ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒ การลงโทษในข้อหานี้มักได้แก่การประหารชีวิต ขณะเดียวกัน การที่สหรัฐสร้างให้ไทยเป็นฐานการทำสงครามในอินโดจีน และเป้าหมายที่มุ่งให้ไทยมีเสถียรภาพมั่นคงเพื่อเป็นป้อมปราการต่อต้านคอมมิวนิสต์นั้น ในที่สุดแล้วก็แยกไม่ออกจากการสร้างรัฐบาลที่มั่นคงด้วย ปัจจัยนี้มีความสำคัญยิ่งที่ทำให้ระบอบทหารไทยสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานและสร้างความโกรธแค้นหรือถึงขั้นเกลียดชังสหรัฐในกลุ่มคนไทยที่ต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร

ประการที่สอง ยุคสงครามเย็นได้ส่งผลให้เกิดการแพร่หลายของแนวคิดมาร์กซิสต์ในสังคมไทย คือกลุ่มผู้ใช้แนวคิดนี้วิพากษ์สังคมเพื่อเรียกร้องสังคมที่เป็นธรรม กลุ่มนี้ประกอบด้วยนักคิดนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ซึ่งได้ศึกษาจนเกิดความศรัทธาต่อแนวคิดมาร์กซิสต์และนำมาใช้วิพากษ์สังคมในช่วงประมาณทศวรรษ ๑๙๔๐ ถึงต้นทศวรรษ ๑๙๕๐ ประเด็นสำคัญที่ถูกวิพากษ์หรือ “ต่อต้าน” คือ ระบอบเผด็จการทหารที่ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมเพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนกับพวกพ้อง และระบอบจักรวรรดินิยมและทุนนิยมที่นำโดยสหรัฐมีอิทธิพลเหนือรัฐไทย ดังนั้น “ศัตรูของชาติ” ก็คือจักรวรรดินิยมอเมริกาและกลุ่มทหารกับนายทุนที่สนองผลประโยชน์ของสหรัฐ สหรัฐถูกโจมตีอย่างรุนแรงต่อการทำสงครามที่ไร้ศีลธรรมในอินโดจีน ทั้งได้ชักพาให้ไทยเข้าสู่สงครามและเป็นศัตรูกับประเทศเพื่อนบ้าน ยิ่งกว่านั้น ยังได้ตั้งฐานทัพและทหารไว้รวมทั้งแทรกแซงครอบงำกิจการภายในของไทยอย่างกว้างขวาง สภาพเหล่านี้ได้ทำให้ไทยสูญเสียเอกราชและอธิปไตยไปแล้ว กลุ่มนี้เสนอว่าในท่ามกลางการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของมหาอำนาจ ไทยควรดำเนินนโยบายเป็นกลางและเชิดชูสันติภาพ อย่างไรก็ตาม นักคิดนักเขียนเหล่านี้ได้ถูกปราบปรามอย่างรุนแรง แต่กระแสความคิดแนวนี้ก็มีได้สูญหายและจะกลับมารุนแรงยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในหมู่นักศึกษาช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๖๐ ถึงต้นทศวรรษ ๑๙๗๐

ประการที่สาม การเติบโตของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในยุคสงครามเย็น จนถึงทศวรรษ ๑๙๕๐ พคท. ยังมีใช้ภัยคุกคามร้ายแรงต่อรัฐบาลไทย แต่การต่อสู้อันยาวนานก่อนหน้านี้ได้ก้าวเข้าสู่จุดเปลี่ยนสำคัญในยุครัฐบาลทหารที่ พคท. ได้กำหนดแนวทางการต่อสู้ด้วยอาวุธกับรัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในวันที่ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ ในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ หลายพื้นที่ใน ๓๕ จังหวัดถูกประกาศให้เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ การเติบโตของ พคท. เป็นผลจากหลายปัจจัย ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ นโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงโดยเน้นด้านการทหารเป็นหลัก รวมทั้งการใช้ข้อหาผิดกฎหมายเป็นคอมมิวนิสต์ปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาลซึ่งทำให้ พคท. กลายเป็นทางเลือกของผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลทหาร ทั้งนี้ พคท. ยังแสวงหาแนวร่วมโดยชูประเด็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลทหารกับสหรัฐ ดังปรากฏในยุทธวิธีการทำงาน

ของพรรคที่ระบุงการต่อสู้กับจักรวรรดินิยมอเมริกาและโค่นล้มเผด็จการทหารที่เป็นสมุนอเมริกา นอกจากนี้ พคท. ยังได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดจีนและจีนในด้านการเป็นพื้นที่พักพิงและ ฝึกกองกำลัง มีการศึกษาที่ชี้ว่าการสนับสนุนจากประเทศเหล่านี้ยังเป็นเพราะความร่วมมือระหว่างรัฐบาลทหาร ไทยกับสหรัฐในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค

.....

ที่มา : <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สงครามเย็น>